

Ивайло Христов

АКТЬОРЪТ В КИНОТО

София, 2014

Снимката на корицата е от филма „Нещо във въздуха“
(режисьор Петър Попзлатев).
Фотограф: Микаел Кротто

Всички права запазени. Нито една част от тази книга не може да
бъде размножавана или предавана по какъвто и да било начин без
изричното съгласие на автора и на издателство „Изток-Запад“.

© Ивайло Христов, автор, 2014
© Издателство „Изток-Запад“, 2014

ISBN 978-619-152-421-1

ИВАЙЛО ХРИСТОВ

АКТЬОРЪТ

В

КИНОТО

Издаването на книгата
е подкрепено от
НАТФИЗ „Кръстьо Сарафов“

Съдържание

Извинение вместо увод 7

**Какво работи актьорът,
докато няма работа?**

Физическа подготовка 10

Психологическа подготовка 11

**Какво да правим,
когато ни извикат на кастинг?**

❶ Кастинг или пробни снимки? 35

❷ Гледната точка на режисьора 42

❸ Няколко задължителни въпроса преди кастинг 47

❹ Какво да правим пред камерата по време на кастинг? 53

Подготвителен период

❶ Разговор за сценария 58

❷ Разговор с режисьора 65

❸ Разговор с оператора 81

❹ Разговор с художника 82

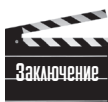
❺ Разговор с продуцента 94

❻ Разговор със себе си 96

Снимачен период

① Усвояване на терен	105
② Разговор с оператора	107
③ Първи снимачен ден	117
④ Втори снимачен ден	119
⑤ Трети снимачен ден	123
⑥ Нощни снимки	128
⑦ Почивен ден	132

„На фокус!“	137
-------------------	-----

Цитирана и ползвана литература	139
--------------------------------------	-----

Извинение вместо увод

Няколко думи за името на книгата. Избрах киното не защото не ценя жанрове като телевизионен сериал, участие в шоупрограма, реклама и т.н. Не разделям жанровете на „сериозни“ и „несериозни“. За мен основен критерий са сериозното отношение и професионализмът, които човек влага в работата си. Творчеството в подобни жанрове е трудно и отговорно и подготовката на актьора е точно толкова важна, колкото и за игрален филм. Просто имам по-голям опит в игралното кино и съм наясно с нещата именно там.

Искам да се извиня на колегите, на които губих времето с всякакви разговори. Благодаря ви; за мен бе удоволствие. Много е любопитно и полезно да гледаш през очите на друг човек. Винаги съм смятал, че съпоставянето и анализирането на различни гледни точки води до по-пълна и обективна картина.

Нека бъда извинен, че няма да спазя строгия академичен тон и ще започна с анекдот. Според мен той много точно въвежда в темата, а е и кратък.

Двама седали на маса и единият попитал:

– Какво работиш?

– Актьор съм.

– Знам, че си актьор; питам какво работиш.

Когато за първи път го чух, се замислих: какво всъщност работя? Въобще работя ли? Да, ходя в театъра, репетирам, играя представления, снимам се във филми, но това не е работа в популярния смисъл на тази дума. Забелязахте: в горното изречение употребих глаголите „играя“, „репетирам“, „снимам се“, но не и „работя“. На въпроса „Къде отиваш?“ хората отговарят: „На работа“; в театъра ще чуеш: „На представление!“ Нормално хората си пожелават „Приятна работа!“; в театъра пък: „Приятна репетиция!“ Да не говорим в киното; там можеш да чуеш: „На фокус!“ Иди го обясни на човека от вица. Най-много да се зачуди чашките ли са ти дошли в повече, или заека в ръкава ти те драска. Така де, някои ще опъват каиша, а други ще се забавляват! Е, ще видим дали така стоят нещата!

И накрая, искрените ми извинения към моите студенти за обещания, но поради различни причини дълго отлаган разговор за работата на актьора в киното.

Скъпи момичета и момчета, надявам се в следващите редове да съумея да ви разкажа за моите преживявания, за моя опит в киното. Разбира се, това ще е субективен разказ, но дано точно с това да е ценен. Във всеки случай, учейки се от грешките си, от постиженията си, от съвместната си работа с всичките: актьори, режисьори, оператори и сценаристи, аз съм постигал моята истина. Истина, към която съм се стремял и в работата си като актьор, и когато съм снимал като режисьор.

Стига извинения; да започваме!

Какво работи актьорът, докато няма работа?

Във връзка със сегашната криза и с кризата, която ще я смени, и да не пропусна помощта на „реформата“ в културата, в България се снимат все по-малко филми. Според някои процесът е необратим, но аз съм оптимист и се надявам, че ще дойдат по-добри времена. Кога?... Откъде да знам! Знам само, че няма смисъл да седим и да чакаме да дойдат тези по-добри времена и да не правим нищо. По-добре да правим нещо, колкото и безсмислено да ни се струва. Движението е в основата на човешкия прогрес и затова предлагам да опитаме да намерим отговор на жизненоважния въпрос: какво да правим, докато нямаме работа?

Впрочем кризата не е само у нас, тя е повсеместна в глобализацията се свят. Твърди се дори, че в САЩ тя била още по-голяма (може и неслучайно казват „по-голяма страна – по-голяма криза, по-малка страна – по-малка криза“). Логично идва въпросът: какво прави огромната армия американски актьори? Какво работят? Отговорът е лесен! Едни изкарват хляба си като сервитьори, други като бармани, трети в магазин за обувки, а има и късметлии, които стигат до четвърти кръг в „Гласът на България“! Да де, на Америка!

Ако е така, как да си обясним случая с онзи американски актьор, който на кастинг за пиесата „Опит за летенe“ предложил на Младен Киселов осем начина за „летене“. Отгоре на всичко-

то попитал: „С кой да започна?“ Съмнявам се, че докато е летял напред-назад като сервитьор е репетирал някоя роля от пиесата на Йордан Радичков. Как този американец е успял да надхитри земното притегляне и прави онова, от което човечеството се е отказало завинаги след светлия пример на Икар?

Театърът е условно изкуство и със сигурност актьорът не е летял в буквалния смисъл на думата, но колкото и условно да „летиш“, се иска сериозна физическа подготовка. Следователно той е подготвил своето тяло така, че да може да изпълнява и най-сложни акробатични номера, ако това се наложи. Защо е тренирал така този човек и по-важното – как? Опитвам да разбера от сина на Младен Киселов – Мартин. Той е завършил кинорежисура в UCLA – Калифорнийския университет, работил е в Ню Йорк и работата на актьорите в Америка е протичала пред очите му.

– Разкажи ми за физическата подготовка на актьорите в САЩ.

– О, при тях е както при спортистите! Физическата подготовка изобщо не се коментира, тя е задължителна. Четиридесетгодишни актьори изглеждат така, както тук студентите от четвърти курс. Те могат всичко! С един приятел снимахме филм в Ашлът, Орегон, това бяха 50–60-годишни актьори и бяха в абсолютна форма!

С Мартин ще продължим разговора, но преди това искам да обърна внимание на две неща: „физическата подготовка е задължителна“ и „те могат всичко“.

Физическа подготовка

Ето нещо, което можем да правим, когато нямаме какво да правим. Да тренираме тялото си! В киното много често се налага да яздиш, да плуваш, да стреляш, да бягаш от полицията

или да гониш престъпник, да шофираш превозно средство, за което дори нямаш нужната категория, да прилагаш различни бойни техники... При това не е задължително филмът да е екшън. Обикновено такива кадри са свързани с много сложна координация между камерата, осветлението, микрофоните, пиротехниците, каскадьорите, масовката и ако ние физически не сме готови да се справим с поставената ни задача, трудът на цялата тази филмова армия отива на вятъра! Срамно е, повярвайте! В почивките между дублите се чувстваш ужасно и никакви примадонски номера не могат да те спасят. Не че някой ти казва нещо – не, хората са толерантни. Ама собствената ти съвест започва да шепти: „Жалко, нещастно актьорче, можеше да се отбиеш до фитнеса, вместо да нагъваш кебапчета и да обясняваш колко си гениален!“ Тренирайте, не си губете времето, ценете и своя труд, и труда на другите. Американските колеги „могат всичко“; това е професионализъм!

Няма да говоря за ползата от спорта и неговата роля в изграждането на актьорските способности. Както каза Мартин, физическата подготовка просто е задължителна. Има фитнес центрове, плувни басейни, курсове по бойни изкуства и езда. Инструкторите и треньорите много по-добре от мен ще ви обяснят защо и по какъв начин да тренирате тялото си. Спортувайте! Не само че е полезно, но е и приятно. Не забравяйте древния девиз: „Здрав дух в здраво тяло!“ И след тези няколко думи за тялото, сега няколко – за духа.

Психологическа подготовка

Театърът и киното са две абсолютно различни изкуства. Но повечето от големите актьори в киното (да не кажа всички) са започнали професионалния си път в театъра. Нещо повече, голяма част от тях продължават да работят и в театъра. Следователно можем да направим извод, че колкото

и да са различни, в онази част, която се отнася за актьорското майсторство, двете изкуства си приличат. Има и разлики, при това сериозни, но за тях по-късно. Сега да се припомним наученото в НАТФИЗ и да продължим нашата подготовка, защото не се знае кога ще звънне телефонът и ще ни повикат на кастинг. Лив Улман разказва как една вечер, прибирайки се къщи, срещнала пиан човек и тръгнала след него; не за да му помогне, а за да запомни люшкащата се походка, начина, по който движи отпуснатите си ръце, нечленоразделната реч. Ето какво казва Лив Улман за себе си:

Аз съм една безсрамна и алчна колекционерка на усмивки и сълзи, емоции и изражения – и мои, и чужди. Все ще ми потрѣбват някой ден в работата.¹

Безценен съвет! Вместо да си губим времето, не е ли по-добре да тренираме и развиваме нашата наблюдателност, памет, интуиция, чувство за импровизация, творческо въображение... С други думи – нашата актьорска природа! Разбира се, по-добре е! Тогава да се въоръжим с наученото от „Работата на актьора върху себе си“ на К. С. Станиславски и да излезем на улицата.

НАБЛЮДАТЕЛНОСТ: СПОСОБНОСТ НА ЧОВЕКА ДА ВЪЗПРИЕМА ПЪЛНО И ТОЧНО, КАТО ЗАБЕЛЯВА НАЙ-ХАРАКТЕРНИТЕ ЧЕРТИ НА НЕЩАТА, ИНТЕРЕСНИ И ТРУДНО ДОЛОВИМИ ПОДРОБНОСТИ.²

Тази способност се развива още в най-ранна детска възраст, благодарение на нея детето опознава света. Първото из-

¹ Улман, Лив. „Промяна“. ИК „Колибри“ (библиотека „Амаркорд“), 2004, С., с. 235.

² Стамов, Р., Б. Минчев. „Психология на човека“. Издателство „Хермес“, 2006, С., с. 93.

речение на моя племенник беше: „Луната свети!“ Следователно още преди да се научи да говори, той е наблюдавал луната и му е направило впечатление, че луната понякога свети, а понякога не свети. К. Чуковски в своята книга „От 3 до 5“ описва стотици детски наблюдения („Водата е настръхнала“; „Татко, защо ти е намръщен панталонът?“), които със своята неочаквана логика граничат с гениалното. Вижте как децата имитират някой или нещо, но тази имитация е възможна само след внимателно наблюдение. Умението да наблюдаваме ни помага да възприемаме не само външните параметри на хора, предмети и явления, но и тяхната скрита същност. Според някои източни религии и философии можем да открием неподозирани светове, ако усвоим изкуството „да се вгледаме вътре в себе си“. Спомняте ли си какво казва Шерлок Холмс на д-р Уотсън? Да припомним: „Скъпи Уотсън, ти гледаш, но не виждаш.“ И в духа на Холмс ви предлагам един малък тест за наблюдателност. Думите ГЛЕДАМ, ВИЖДАМ, НАБЛЮДАВАМ, ВЪЗПРИЕМАМ на пръв поглед са синоними на едно и също действие. Но ако се ВЗРЕМ внимателно, ще забележим, че, подредени в този ред, те описват процес, който много точно характеризира действието **наблюдение**. Защото то не е просто ЗЯПАНЕ, а процес, който ни дава информация, с която обогатяваме към досегашните си знания. Много интересна гледна точка предлага режисьорът Вим Вендерс:

За мен в гледането се съдържа истината. Много повече, отколкото в мисленето, където много повече можеш да се объркаш, да се отдалечиш от света. Гледането е гмуркане в света, а мисленето е оставане на дистанция.¹

„Гмуркане в света“ – колко хубаво казано! Сигурно сте забелязали как светът се променя, когато го погледнем през

¹ Вендерс, Вим. „Логиката на образите“. ИК „Колибри“ (библиотека „Амаркорд“), 2007, С., с. 198.

обектива на фотоапарата или на камерата. Сякаш целият свят изчезва и остава едно малко пространство, заключено между четирите страни на кадъра. И това пространство става специално, защото ние го наблюдаваме, защото сме се съсредоточили върху него. Наблюдаването изисква усилие, енергия, концентрация! И, разбира се, умение, за да започнем да виждаме това, което гледаме. За да развиваме нашата наблюдателност, са необходими ежедневни тренировки, наблюдателността е мощно актьорско оръжие и поддържането на стрелкова форма е задължително.

Какво да наблюдаваме? Всичко! Когато набележите вашия обект, трябва да внимавате за изражението на лицето, жестовете, позата, физическите движения, дрехите, бижутата, татуировките, прическите, тембъра на гласа, силата на гласа... Смята се, че невербалното поведение заема 60% от цялостното общуване между хората. Още дадаистите са прозрели, че езикът освен средство за комуникиране е средство и за лъжене. А тялото не лъже! Разчитайки вярно неговите знаци, можем да научим за характера на даден човек, за неговото моментно състояние, за намеренията му, за чувствата му.

Как да се научим да наблюдаваме? По този въпрос има много полезна литература. Препоръчвам книгата на Джо Наваро и Марвин Карлинс „Какво казва тялото“¹. Първият е дългогодишен агент във ФБР, а вторият – психолог. И за да ви надъхам, ще ви кажа само една от „заповедите за наблюдение и декодиране на невербалното общуване“: „Когато наблюдавате другите, правете го незабелязано.“ Това е необходимо не само защото има опасност да си изкарате боя заради воайорските си наклонности, но и защото хората променят поведението си, когато усетят, че някой ги наблюдава. На тия от ФБР може да им се вярва! Според психолозите:

¹ Издадена от издателство „Изток-Запад“, 2011.

Наблюдателността е качество на личността и е тясно свързана с натрупването на сензорен опит.¹

Точно натрупването на „сензорен опит“ е много важен и полезен на актьора при работата му върху ролята. Сензорният опит се трупа в нашата „сензорна памет“ и при добре тренирана памет ние лесно бихме могли да извикаме спомена, когато това е необходимо. За видяна походка или жест, за чут маниер на говорене, характерен костюм... Фелини е отказал да снима в Холивуд с извинението, че не знаел какъв цвят вратовръзка носят американските чиновници, а Марлон Брандо се е заключвал в телефонна кабина на Бродуей и с часове наблюдавал минаващите.

За съжаление ежедневието, и най-често мързелът са причините тази наша способност да закърнее и да ни напусне. На улицата, в трамвая, в градинката можете да видите прекрасни неща, за които няма да се сетите, дори с часове да седите в репетиционната зала. А може би шофьорът на таксито, в което се возите, много прилича на вашия герой, който ще трябва да изиграете в следващия филм?!

И до ден днешен имам един отвратителен навик – броя. Където и да отида, каквото и да правя, аз броя. Броя стълби, броя прозорци, броя копчетата на моя събеседник... И това е останало от времето, когато съзнателно започнах да тренирам своята наблюдателност. Отдавна не подавам към мозъка си командата: „Наблюдавай!“ Той го прави сам, без да ме пита, това вече се е превърнало в навик. Съвсем скоро на улицата видях един добре облечен господин, който беше изцапал ръката си със сладолед. Не намери носната си кърпичка, огледа се, измъкна хастара на джоба на панталона, старателно изчисти ръката си и се качи в едно такси. Хубав детайл, запомних го! Хареса ми контрастът

¹ Стамов, Р., Б. Минчев. „Психология на човека“. Издателство „Хермес“, 2006, С., с. 94.

между външния вид на господина и характера на жеста. Такива неща трудно се измислят, а правят сценичния или филмовия образ жив и истински. Наблюдавайте! Това занимание е и полезно, и приятно, не отнема време и прави деня по-интересен.

Сега да поговорим за мястото, където складираме тези наши наблюдения – паметта.

ПАМЕТ: СПОСОБНОСТ НА МОЗЪКА ДА ПРИЕМЕ, ОБРАБОТИ И СЪХРАНИ ОПРЕДЕЛЕНА КОЛИЧЕСТВО ИНФОРМАЦИЯ, КОЯТО ДА МОЖЕ ДА ВЪЗПРОИЗВЕДЕ И ИЗПОЛЗВА В ЕДИН БЪДЕЩ МОМЕНТ.¹

Човекът, особено съвременният, е залят от огромно количество информация и за да се предпази от безразборното поемане на тази информация (в противен случай би настъпил хаос в главата ни), природата е изобретила филтри на различни места в нашия мозък. Те приемат масата разнородна информация и след като я обработят и селектират, я изпращат там, където е нейното място. Числата при числата, думите при думите, чувствата при чувствата. Тях психолозите наричат видове памет. Според времевата характеристика те разделят паметта на:

1. сетивна (сензорна);
2. краткосрочна (краткотрайна);
3. дългосрочна (дълготрайна).

Според информационната форма:

1. вербална;
2. невербална.

Според биологичната основа:

¹ „Речник по психология“. Издателство „Наука и изкуство“, 1989, С., с. 349.

1. експлицитна;
2. имплицитна.

За сетивната и за емоционалната памет си говорихме още в първи курс. Дори правихме и упражнения, но тогава ставаше дума за работата ни на сцена, а в киното – струва ми се – е малко по-различно. В театъра действието е последователно, а в киното е невъзможно или много рядко може да се снима хронологично, времетраенето на един кадър е далеч по-кратко от времетраенето на един спектакъл, а отгоре на всичкото се правят и дубли (повторно заснемане на един кадър). Във филма „Емигранти“ Валери Йорданов трябваше петнадесет пъти да влезе задъхан и ядосан от несправедливостта, която току-що е изпитал на гърба си, и да каже: „Готово!“ Петнадесет пъти той трябваше да предизвика в себе си чувство на гняв! Предполагам, че в последните дубли гневът е идвал от само себе си, не знам! Клаудия Кардинале – тя има опит и в театъра, и в киното – смята, че работата в киното прилича на спринт, а в театъра е като бягане на дълги разстояния. Следователно ще трябва да пренастроим цялата си психофизика на друг режим. При думите „Камера!“ вече трябва да сме извикали вярното чувство, трябва вече да ни е завладяло, за да заживеем автентичен, неподправен живот. Окоето на камерата веднага улавя всеки фалш, всяка невярно изсвирена нота! Трябва да тренираме нашата нервна система, да я направим лесно възбудима, за да може и с най-малкото усилие на волята да постигнем истинско и вълнуващо екранно присъствие. Процесът „да извикаме вярното чувство“ е много сложен и може би най-важен за актьора пред камера. Използвайки терминологията на К. Кардинале, мога да кажа, че емоционалната памет е мускул, върху който трябва да се работи, и подобно на атлети да го натоварваме, да му даваме почивки и после пак да го натоварваме, за да може по време на състезанието (разбирай снимането на филма!) той да е във

върхова форма. Психолозите определят **емоционалната памет** като:

Възпроизвеждане на определено чувствено състояние при повторно въздействие на тази ситуация, в която дадено емоционално състояние е възникнало първоначално.¹

В определението се крие пътят към тренировъчния режим, който можем да създадем и използваме в свободното си време. Дори ще ви предложи една игра. Играта се казва „Да възпроизведем познато чувство, което вече сме изживели“. Как да възпроизведем това чувство? Много просто – с мислене! Ние чувстваме това, което мислим! Не мога да почувствам, че ми е студено, ако си мисля за крем карамел, нали?! Знам, че момичетата ще ми опонират и ще кажат, че чувството за студено и за топло са обект на сензорната памет и че те нямат нищо общо с т.нар. големи чувства, като онова, което изпитваш, когато си влюбен или когато си самотен, или когато се сблъскаш със смъртта! Съгласен съм, но и спортистите започват тренировките си с по-малки натоварвания. Въпросът е да си създадем навици и всеки сам за себе си да открие собствен път към чекмеджето (както казва К. С. Станиславски), в което се намира онова малко бисерче, наречено емоционална памет. А на момчетата искам да кажа, че и другата памет е важна, особено когато трябва да си научим текста.

По време на снимките на филма „Стъпки в пясъка“ трябваше да заснемем епизод, в който героят на Иван Бърнев бяга в Австрия и за първи път реално осъзнава, че връщане назад няма, че никога няма да види майка си, баща си, любимата си... С две думи, силно емоционален епизод, в който Иван трябваше да се разплаче. Обясних на екипа, че кадърът е труден за актьора и помолих за пълна тишина и концентрация. С оператора се разбрахме да пусне камерата по мой сигнал, предупредих скрип-

¹ Пак там, с. 131.

терката, че кадърът ще е със „задна клапа“, казах: „Начало!“, и започнах да наблюдавам Иван. Тялото му сякаш постепенно започна да олеква, лицето да пребледнява, а крайчетата на устните му едва забележимо се отпуснаха. Така остана няколко минути. Имах чувството, че през това време Иван започна да се „пренася“ на друго място. Не, сигурен бях, че Иван вече не е на снимачната площадка, беше се върнал някъде назад във времето, при някакъв негов спомен, при някакво негово изживяване, което той намери дълбоко в подсъзнанието си. Неочаквано въртешен импулс разтреса тялото му, докоснах оператора по рамото и камерата заработи. Тялото на Иван се разтреса още веднъж и сълзите рухнаха. Пред мен седеше едно самотно, изплашено до смърт момче, което плачеше от страх, страх от онава, което му предстои, страх от неизвестното. Казах: „Стоп!“, скриптерката удари клапата, операторът спря камерата, кадърът се получи. Отидох при Иван. Той продължаваше да плаче. Прегърнах го и страшно ми се прииска да го попитам какво се случи, къде беше отишъл, докато ние снимахме, но ми стана неудобно. Тръгнах си, сълзите на Иван продължаваха да се стичат по бузите му. Толкова дълбоко беше навлязъл в подсъзнанието си, че му трябваше време, за да се успокои и да се върне тук, при нас, на снимачната площадка. Тогава неволно се сетих за книгата на Ал Пачино, в която той определя актьора като емоционален атлет. Прекрасна професия, но и трудна, ужасно трудна! Темата за емоционалната памет ще я продължим, а сега да си поговорим за интуицията.

В киното има един важен принцип – единствено режисьорът има право да определи колко време продължава снимането на един кадър. Докато не се чуе команда „Стоп!“, никой няма право да спира! Операторът продължава да снима, звукорежисьорът не изключва микрофоните, а актьорите са длъжни да продължат действието! Това е негласно правило и се спазва стриктно от всички. Обикновено кадърът е уточнен, репетиран е първо с актьорите, а после и с камерата и всички от екипа знаят кога

започва и кога свършва един кадър. И въпреки всички уговорки режисьорите много често използват една малка хитрост, „забравят“, че трябва да кажат: „Стоп!“ И какво прави в такъв момент актьорът? Започва да се поти и да си мърмори наум: „Този идиот няма ли да спре камерата? Нали каза, че ще снимаме дотук!“ Да, но така постъпва неподготвеният актьор!... А подготовеният?

Интуиция: ПРОИЗХОЖДА ОТ ЛАТИНСКАТА ДУМА *INTUERI*, КОЯТО ПРИБЛИЗИТЕЛНО СЕ ПРЕВЕЖДА КАТО „ДА СЕ ВГЛЕДА ВЪТРЕ“ ИЛИ „ДА РАЗСЪЖДАВА“.¹

При това положение да се вгледаме вътре в нас и да разсъждаваме. През вековете учени, философи, психолози и парапсихолози дават различни обяснения на въпроса що е интуиция и как действа тя? Някои дори я свързват със свръхестественото, но аз от опит знам, че ако не съм подготвен и Господ не може да ми помогне. В цялото това море от литература открих, че психологът Гари Клейн е разработил модел, наречен *Recognition primed decision – RPD* (оценяване и взимане на първоначалното решение), който е разработен и се прилага при професиите с висока степен на риск като авиацията, мореплаването, пожарната и армията. Този модел обяснява как хората, изпаднали в екстремални ситуации (пожар, авария, военна мисия), благодарение на натрупания си опит разпознават сходни ситуации и действат интуитивно, намират правилното решение. Според Гари Клейн:

*Интуицията е процес, който бързо предлага възможен начин на действие.*²

¹ „Философски речник“. Издателство ГАЛ-ИКО, С, 1996, с. 175.

² Клейн, Гари. „Интуиция в работата“. Random House, NY, 2003, с. 23.

Този процес той го разлага на няколко стъпки: *виждам, анализирам, вземам решение, действам*, и много подробно описва както всяка стъпка поотделно, така и взаимодействието между тях. Като анализ на задачата, детайлно описание на мисловния процес, анализ на поведението и т.н. Тези стъпки много ми напомнят на процеса, за който говорихме в час по актьорско майсторство: *възприемам, оценявам, реагирам!* Дори си мисля, че е същото. Разликата е, че действието се развива в екстремална ситуация. Тогава се задейства подсъзнанието, на помощ идва интуицията, тя подсказва вярното решение и благодарение на нея пилоти, военни и пожарникари започват да действат правилно във възникналите рискови условия. Разбира се, много важна роля играе и натрупаният опит. Смята се, че хора с по-голям опит имат и по-голям шанс. Точно поради тази причина в рисковите професии периодично се правят упражнения с цел навиците да се превърнат в интуиция.

Но ние не сме пожарникари и за това да се върнем на снимачната площадка и да видим какво прави подготовеният актьор, когато режисьорът забрави да каже: „Стоп!“ Ами същото! Подготовеният актьор не изпада в паника, той веднага разбира, че режисьорът му е поставил капан, и вследствие на създалата се екстремална ситуация, започва да действа подтикнат от моментните си усещания, тоест действа интуитивно, и съобразявайки се с обстоятелствата, в които е поставен героят му, започва да импровизира правилно. В практиката ми много пъти съм бил свидетел на моменти, в които интуицията подсказва вярното решение за даден кадър или дори епизод.

Подобно нещо ми се случи във филма на Г. Дюлгеров „Черната лястовица“. Трябваше да заснемем кадър, в който моят герой, бат Лилянин, след като е прободен с нож, умира. Аз трябваше да изляза от една горичка, където се случва убийството, да тръгна към камерата, да падна на земята и да умра. Всичко беше готово, чух команда: „Начало!“, и спазвайки режисьорските указания, тръгнах по предварително уговорения мизан-

сцен. До средата на кадъра бат Лилянин се държеше нормално, но изведнъж, по неизвестни за мен причини, тръгна към едно хълмче. На хълмчето възрастна жена плетеше и пазеше багажа на хората от масовката. Целият облян в кръв, Лилянин се свлече сред чанти, раници и сакове и започна да се бори за живота си. И сега стана най-интересното! Жената не разбра, че това е „наужким“, остави плетивото, стана и започна да ми помага, но най-хубавото бяха думите, които ми каза: „Защо бе, момче, защо се биете, не можете ли да живеете като братя?“ Никога няма да забравя болката, с която възрастната жена произнесе тези думи. От една страна, ми стана неудобно, че я „лъжа“, но, от друга, бях доволен, защото кадърът стана „истински“. И до ден днешен не мога да разбера защо Лилянин тръгна към хълмчето с възрастната жена? Може би защото интуитивно е усетил, че човек, когато е прободен с нож, има нужда да намери нещо, с което да се превърже, или някой, който да му помогне, а не да „умре“ пред камерата, защото такъв е мизансценът. Интуицията е велик помощник! Тя винаги е на наша страна и ни подсказва верния път. Тя най-добре знае кое е житейски вярно и правдиво, а в киното такъв помощник е безценен. Само с добре развита интуиция можем да импровизираме правилно!

ИМПРОВИЗАЦИЯ: ОТ ЛАТИНСКАТА ДУМА *IMPROVISUS* – НЕОЧАКВАН, ВНЕЗАПЕН.¹

Как ли би изглеждало киното днес без Чарли Чаплин, Бъстър Кийтън, Братя Маркс, без филми като „Великият диктатор“, „Генералът“ или „Една нощ в операта“? Ами, какво щеше да е музиката без Луис Армстронг, Ела Фицджералд и Рей Чарлз?

¹ „Български енциклопедичен речник“. Издателство „Е“, 1999–2000, Отпечатан в „Абагар“, В. Търново, с. 424.